ŠALTINIS
Krynica
Biełaruskaja Narodnaja Hazeta
Vychodzić u aŭtorki i piatnicy.

№ 31 (740).
Cana 10 ct.
VILNIA, 19.IV.1940 h.
Hod vydańnia XXII

Padpiska na hod — 5 litaŭ, na paŭhoda — 3 lity. Ŭ Zahranicu — ŭdvaja daražej.
Abviestki: za 1 mm u tekście 40 ct., za tekstam 30 ct.

Adresas red.-adm.: Vilnius, Pylimo g-vė 1—2, tel. 28-32
Adres red. i admin.: Vilnia, Zavalnaja vul. 1—2.
Redakcyja i administracyja adčyniena 10—14 hadz.
Redaktar pryjmaje 15—16 hadz.

„BIEŁARUSKAJA BIEŁAJA KNIHA"

(Z niadaŭnaj polska-biełaruskaj minuŭščyny)

Ciapier moda na tak zvanyja roznakalornyja knihi. Vydajuć ich anhielcy, vydajuć niemcy. Padajuć jany ŭ ich svaju praŭdu, svaje ŭzajemnyja kryŭdy. Pryjšoŭ čas i biełarusam na takuju knihu adnosna svajej niadaŭnaj minuŭščyny, z časoŭ polskaha nad im panavańnia. Na hetuju temu ŭ minułuju niadzielu na čarodnym „Niadzielniku" „Centru" była pračytanaja lekcyja. Nazoŭ temy „Biełaruskaja Biełaja Kniha". Lektar magistr M. Piaciukievič.

Zacikaŭleńnie lekcyjaj ahramadnaje. Zala pierapoŭnienaja. Prelehient čytaje cikaviejšyja miascy z tajnych cyrkularaŭ polskim administracyjnym uładam, jak jany majuć polonizavać i asymilavać biełarusaŭ. Prelehient aśviatlaŭ henuju polskuju źviarynuju da biełarusaŭ palityku z dvuch tajnych dakumantaŭ: 1, „Stosunki narodowościowe w województwie Nowogródzkiem", apracavaŭ Zaremba, wyd. Instytutu Badań Spraw Narodowościowych" (poufne) i 2, „Wojewoda Wileński" (tajne) Polski stan posiadania w województwie wileńskiem, Wilno 1939". Abodva hetyja dakumanty heta zborniki tajnych instrukcyjaŭ, adbity na šapiragrafie. Paśla dakład mgr. M. Piaciukieviča dapoŭniŭ asabistymi ŭspaminami z časoŭ polskaha panavańnia ŭ Zachodniaj Biełarusi praf. St. Lubič-Majeŭski.

Słuchajučy adčytvańnia henych dakumantaŭ, było jasnym, što ŭsia biełaruskaja praca palityčnaja i kulturna-nacyjanalnaja, jakuju hałoŭnym čynam apošnimi hadami ŭ byŭšaj Polščy pravodziła śpiarša Bieł. Chr. Demokracyja, a paśla pryjšoŭšaje jej na źmienu Bieł. Narodnaje Abjednańnie, była pravilnaj. Siańniešniaja-ž „Krynica", jak hałoŭnaja ŭčaśnica bajoŭ na polska-biełaruskim froncie i jak spadkajemnica henych tradycyjaŭ, siańnia spraviadliva i zasłužana moža imi hardzicca.

Biełaruskaje Narodnaje Abjednańnie (raniej BChD) razam z „Krynicaj" barołasia z polskim nastupam na biełaruski narod da astatku, bo jasna bačyła, što z Polščaj, jakaja tajna, roznymi chitrymi i niahodnymi sposabami abjaviła biełarusam śmierć, niama i być nia moža ničoha supolnaha i nijakaha kampramisu. Što tak było, vymoŭna heta paćviardžajuć henyja dakumanty.

U dakumantach henych śćviardžajecca, što: Biełaruskaje Narodnaje Abjednańnie, stajačaje na hruncie samaaznačeńnia narodaŭ, niavieračaje ŭ siłu Polščy i majučaje vialikija ŭpłyvy ŭ narodzie, musić być zakrytym (Nie paśpieli — d a p i s a k d r u k a r a). Biełaruskaje duchavienstva, jak blizkaje da narodu i jak rodnaje narodu, maje mir u narodzie. Z polskim duchavienstvam — inakš, bo jano čužoje. Biełaruski narod žadaje biełaruskaj škoły, ale jamu heta nie dajecca i ŭsiakimi sposabami nakidajecca polskaja škoła. Śpisy nasialeńnia jaŭna falšujucca. Časami pisary stolki zapisvajuć palakoŭ, što i samo polskaje načalstva niezdavolenaje. Ziamla roznymi sposabami maje pierachodzić u polskija ruki. Akcyja katalickaja pravodzie dobruju polonizacyjnuju rabotu. Polskija ksiandzy raśpinajucca nad polonizacyjaj, nad śmierciaj biełarusaŭ. Uciahvajecca da hetaha i duchavienstva pravasłaŭnaje. Paŭstaje h. zv. polskaje pravasłaŭje. Adnak usio heta nie daje pažadanych vynikaŭ. Biełarusy astajucca biełarusami. polonizacyi nie paddajucca i svaich jaŭnych i ŭkrytych kataŭ nienavidziać usiej dušoj. Polšč — heta palicyja, vučyciel, ksiondz, pierakupleny adzin - druhi pravasłaŭny śviaščeńnik, uradaviec, sekvestratar, žaŭnier. Rešta—biełaruskaja calina, jakaja kryje ŭ sabie vialikija ŭtojenyja siły i mahčymaści.

Pisaki henych cyrkularnych dakumantaŭ pryhataŭlali biełaruskamu narodu śmierć. Miž inšym, pisali jany, što jak budzie ŭ 1941 h. pierapis nasielnictva, dyk tady ŭ henym śpisie zakrasujuć samyja palaki, a biełarusaŭ nie akažacca. Hetkija byli plany. Ale, čałaviek stralaje, a Boh kuli nosić, dy nie kažy hop, pokul nie pieraskočyŭ. Kapali palaki jamu pad biełarusami, tymčasam sami ŭ jaje ŭvalilisia. Biełarusy-ž niejk žyli i žyć buduć i majuć nadzieju na śvietłuju budučyniu. **M. K.**

Pramova Prem. A. Merkysa na źjeździe „Pienocentras'u"

Adnosiny miž Litvoj i SSSR

17 h. m. na hadavym źjeździe pradstaŭnikoŭ „Pienocentras'u" ŭ Kaŭnasie, Premjer A. Merkys skazaŭ pramovu, u jakoj vitajučy źjezd, padčyrknuŭ vialikaje značeńnie pracy „Pienocentras'u" i žadaŭ jamu dalejšaha šyrokaha raźvićcia. Zakranuŭ tak-ža Premjer A. Merkys i aktualnyja siahońnia spravy palityčnyja i vajennyja padziei. Premjer miž inšym havaryŭ: — Siahońnia navokał strašennaja vajna. Los najvialikšych i najsilniejšych haspadarstvaŭ visić na vałasku. U Lićvie važnaj jość spravaj pabyt addziełaŭ savieckaj armii. Voś ža p. Premjer padčyrknuŭ, što litoŭski ŭrad, majučy 20-cihodniuju praktyku ŭ svaich adnosinach z Savieckim Sajuzam, nikoli i nidzie nia mieŭ padstaŭ na skarhi, kab Saviecki Sajuz nie datrymaŭ jahoha-niebudź dahavoru z Litvoj. Praktyka daŭniejšych i naviejšych časoŭ pakazvaje, što i ŭ budučyni supracoŭnictva miž Litvoj i SSSR budzie pravodzicca lojalna ŭ hranicach zaklučanych dahavoraŭ. Urad nia maje nijakich padstavaŭ uvažać, što Lićvie hrazić jakaja-niebudź niebiaśpieka z boku SSSR.

U kancy Premjer A. Merkys vostra vystupiŭ suproć usiakich škodnikaŭ u hramadzkim, ekanamičnym i palityčnym žyćci Lićvy i zaklikaŭ uvieś narod da spakojnaje tvorčaje pracy nad uzmacnieńnie pradukcyi.

Savieckaja hazeta apraŭdyvaje Niamieččynu

Zaniaćcie Niamieččynaj Danii i vajna ŭ Norvehii ŭ kožnaha na vusny vysoŭvaje pytańnie: što zrobiać Saviety, jakoje stanovišča SSSR? Dasiul adnak nijakaj aficyjalnaj zajavy z boku ŭradu SSSR ab hetym niama; jošć tolki nadrukavany ŭ № 84 „Извести" z 11 h. m. artykuł, u jakim, choć nia vyrazna, ale vyjaŭleny saviecki pahlad na apošnija padziei. „Извести," miž inšym, pišuć: „Treba śćvierdzić, što akcyja Niamieččyny ŭ danym vypadku była vymušana. Marš niamieckaha vojska ŭ Daniju i desant u Norvehii byli reakcyjaj na pastupki Anhlii i Francyi... Vajna maje svaju lohiku, macniejšuju ad kožnaj inšaj. Kali adna starana vajujučaja ŭžyvaje sposabaŭ, kab nałažyć piatlu na šyju druhoj, dyk druhaja nia moža siadzieć biasčynna z założanymi rukami".

HRAMADZKIJA ABAVIAZKI BIEŁARUSA

Ab biełarusach možna skazać, što heta narod filozafaŭ i vialikich indyvidualistaŭ. Biełarus strašenna lubić mnoha dumać, razvažać, a kali što robić, dyk choča rabić samastojna, addzielna, nia choča słuchać ničyich radaŭ, navat najbližejšych jamu asob. Z hetaj pryčyny možna siarod biełarusaŭ zaŭvažyć anarchistyčnyja pryznaki. Kožny žyvie i pracuje pieravažna tak, jak jamu padabajecca, badaj zusim nie zvaračvajučy ŭvahi na toje, jak henaje jahonaje žyćcio ŭpłyvaje na ahulnaje biełaruskaje pałažeńnie. Praŭda, byli užo źjaviščy, jakija pakazvajuć, što biełarusy ŭ niekatorych mamentach patrapiać schamianucca, sarhanizavacca i viaści supolna baraćbu za ahulnaje pałapšeńnie bytu svajho kraju. Jarkim prykładam hetaha byŭ niazvyčajna chutki i niazvyčajna vialiki razrost „Hramady" ŭ 1926-7 h. Tady, sapraŭdy, biełarusy pad vialikimi kličami zvaruchnulisia, nažal, adnak nie prajavili bolšaje kankretnaje i pazytyŭnaje pracy. Treba ŭsio-ž skazać, što jošć čas, u jakim biełarusy vyjaŭlajuć zacikaŭleńnie svaimi arhanizacyjami i svaim hramadzkim žyćciom — heta čas, kali apynajucca jany ŭ biadzie, kali patrebnaja pomač mataryjalnaja, ci maralnaje padtrymańnie. Tady možna bačyć pry bieł. arhanizacyjach mnoha ludziej i mnoha achvotnikaŭ pryznavacca da svajho biełaruskaha pachodžańnia i pierakanańnia. Prychodzie ludziam rozum, ale nadta pozna. Na arhanizacyi-ž hramadzianstva spadaje vialiki ciažar. Nia było-b hetaha tady, kali-b kožny biełarus zahadzia byŭ pryhatavany da žyćcia hramadzkaha i arhanizacyjnaha. Tady-b i arhanizacyja nia mieła-b takoha ciažaru i pomač patrabujučym była-b bolšaja. Dziela taho z usimi niekarysnymi abjavami našaje natury, našaha narodnaha i hramadzkaha žyćcia musim zmahacca; nia pozna heta rabić i ciapier, bo lepš, kažuć, pozna, jak nikoli.

Kali havaryć ab hramadzkaj pracy z paasobnymi adzinkamibiełarusami, dyk pieravažna možna pačuć takija skazy: „Nu, što ja mahu zrabić", abo „abyjdziecca tam i biez mianie" i h.d. Z takimi skazami, z takimi pierakanańniami siadziać, pieravažna, sabie biełarusy pa svaich chatach i nie pacikaviacca navat, što inšyja robiać. Voś, naprykład, byvajuć u Vilni biełaruskija kancerty, lekcyi, referaty, sabrańni i inšyja imprezy, a ci byvajuć na ich usie biełarusy? Biełarusy pravasłaŭnyja starajucca sabie carkvy i addzielnaha prychodu, a ci ŭsie užo biełarusy zacikavilisia hetym, dy ci ŭsie padpisali adpaviednuju prośbu da duchoŭnych uładaŭ? U kožnuju niadzielu i śviata ŭ kaściele śv. Mikałaja adbyvajucca nabaženstvy i z pryhožymi biełaruskimi kazańniami dla biełarusaŭ-katalikoŭ u Vilni, a ci ŭsie tudy biełarusy-kataliki chodziać? Mnohija navat ni razu tam nia byli, bo jamu, abo hadzina nia vyhodnaja, abo za daloka, abo prosta lanicca. — Jość biełaruskija arhanizacyi, ale ci ŭsie ŭžo biełarusy da ich zapisalisia, ci ŭsie da ich naležać? Jość biełaruskija škoły ŭ Vilni, a ci ŭsie bieł. dzieci ŭžo tam vučacca, dy ci ŭsie biełarusy baćki dumajuć ab tym, kab vučyć svaich dziaciej u biełaruskich škołach? Daloka nia tak!.. Mnohija biełarusy dalej filozofujuć, dalej razvažajuć, chitrujuć, starajucca padtrymańnia z boku bieł. hramadzianstva, ale ab spaŭnieńni svaich hramadzkich abaviazkaŭ i nia dumajuć. Moža chtoś skaža, što tam za hramadzki abaviazak chadzić na bieł. sabrańni, lekcyi, ci ŭ kaścioł — heta sprava drobnaja, pryvatnaja i h. d. Nie! U časoch, kali viadziecca baraćba za biełaruskuju movu ŭ carkvie i kaściele, heta nia jość sprava pryvatnaja, a navat nia tolki hramadzkaja, ale i nacyjanalna-biełaruskaja. Pry tym, na biełaruskija sabrańni, kancerty dy i na bieł. nabaženstvy ŭ kaścioł prychodziać našy pryjacieli i našy vorahi, jany hladziać, śladziać i paśla vydajuć ab nas svoj sud i tasujuć svaje tyja ci inšyja adnosiny. Jasna, što kali my salidna i ŭ vialikim liku budziem usiudy pradstaŭlacca, zdabudziem sabie pašanu i naležnyja adnosiny. Buduć tady z nami ličycca nia tolki pryjacieli, ale i vorahi.

Voś-ža dziela hetaha hramadzkim i nacyjanalnym abaviazkam kožnaha biełarusa jość: u pieršuju čarhu trymacca svajho narodu, svaje nacyjanalnaści, nie zabyvać i nia stydacca svajho jazyka, i pracavać na karyść nia tolki svaju asabistuju, ale i svajho narodu dy svaho kraju; dalej staracca, kab bieł. dzieci vučylisia ŭ biełaruskich škołach, padtrymlivać svaje arhanizacyi, chadzić na biełaruskija sabrańni, referaty, lekcyi, na biełaruskija nabaženstvy, padtrymlivać svaje biełaruskija kooperatyvy, čytać i pašyrać svaju biełaruskuju hazetu, apłačvać jaje, pašyrać, i ahułam padtrymlivać kožny dobry biełaruski pačyn. Koratka havoračy kožny biełarus pavinien być čałaviekam hramadzkim i hramadzianstva takich ludziej pavinna padtrymlivać. Tyja-ž biełarusy, katoryja nie biaruć udziełu ŭ hramadzkim žyćci i nia buduć spaŭniać svaich hramadzkich biełaruskich abaviazkaŭ, niachaj nia kryŭdujuć, kali nia znojduć padtrymańnia ŭ svaich bieł. arhanizacyjach, u svaim bieł. hramadzianstvie.

J. N.

Śpiašajciesia skarystać z lhotnaje padpiski na „KRYNICU" da 1-ha maja!

Vincuk Advažny: (4)

Praz mora — akijan

(Padarož u 1939 h.).

Nu, dziakavać Bohu, prajechali Čyrvonaje mora! Choć tut i viasna ciapier, ale klimat — nie pa našym guście. Ad tropika Raka sonca pačało dapiakać: čałaviek uściaž pacieješ; a viecier paciahnie — zimna, drož! Mnoha padarožnych dziaciej pachvareła na haračku. I niapryvyčnyja „vialikija dzieci" pakiśli: ja zapaŭ na svaje nervy, a moj tavaryš aščupaŭ u siabie viečaram apuchšyja nohi i ŭbačyŭ u lusterku — čyrvony nos... Dochtar kaža, što heta — asobny gatunak morskaj chvaroby. — Tak, niama što kazać, cikavyja čužyja starony, ale musić zdaraviej siadzieć u chacie? — Ščaślivy, chto zbudavaŭ chatu j Baćkaŭščynu! —

Siadžu ŭ stałovym pakoi: krucicca j skavyča šasnaccać elektryčnych ventylataraŭ, pa abodvych bakoch adčyniena pa šeść parachodnych vakiencaŭ; viecier śvišča pa ŭsiej chacie, — a ŭsioroŭna čałaviek spacieŭšy, — tabie i horača j zimna. Parachod dryžyć ad mašynaŭ, kivajecca ad chvalaŭ, jakija plaskajuć jamu pa bakoch — niemahčyma ni dumać, ni pisać— až złość biare! Pojdzieš na pamost—i tam taksama. Sonca ŭ poŭdzień staić nad samaj hałavoj, chavajemsia ad jaho; nosim karkovyja šapki; šukajem vietru j cieniu— i ŭsioroŭna paciejem. „Voŭk ich ješ—hetyja haračyja starony!"— Dumaješ sabie i pieranosišsia ŭ dumkach na rodnuju Biełaruś, dzie Boh abdumaŭ u mieru— i sonca, i marozu i vietru. — A pryjdzie noč — adčynieny ŭ nas i vakno, i dźviery, i ventylatar i ŭsie dziury... nu, i lažyš „u rajskaj kašuli" pad adnej pościełkaj, abo j saŭsim tak, — adnak mokry ad potu; jaki-ž tut son? Prytym — šum, jak u młynie...

Tolki što praniośsia raptoŭny trapikalny doždž: nasypaŭ u mora ciopłaj vady, a pavietra saŭsim mała aśviažeła. Na poŭnačy bliskała małanka ŭsieńkuju noč.

Pryjechali ŭ francuski Somalis, port i horad Džybuti. Hety kusok afrykanskich piaskoŭ nadta łakomy dla italjancaŭ, bo stanović kluč dla celaj Abisynii. Z taho portu pačynajecca abisynskaja (adzinaja) čyhunka, jakaja łučyć Addis Abebu z moram i sa śvietam.

Vybralisia my ŭ Džybuti. Była niadziela, rańniaja hadzina. Trapili ŭ kaścioł: tam užo jdzie suma. Nabaženstva ŭ haračych krajoch nie adkładajuć na poznuju hadzinu. U kaściele poŭna narodu, bo dzień asablivy: pieršaja imša zakońnikąkapucyna i pieršaja komunija tutejšych čornych i biełych dziaciej. Narešcie dzieci vychodziać pośle imšy z kaścioła: adzietyja ŭsie jany, jak u nas maładyja da šlubu. Rodnyja spatykajuć ich na ganku, vitajuć i całujuć. Z dzivam pahladaju, jak starejšy francuz-uradaviec całuje čornamazuju dziaŭčynku, vidać, svaju dačku. Tut užo šmat miešancaŭ—biełych z čornymi; čornyja adnak majuć u kryvi i vyhladzie pieravahu.

Jedziem aŭtamabilam u blizki oazis-Ambuli. Naležyć da bahataha araba. Pie ravažajuć tut adnak užo somalisy' paŭnehry; sami čornyja, a vałasy ŭ ich— čornaja tonieńkaja voŭna.

U oazisie najvažniejšaja reč—studnia, z jakoj (uściaž pa dvuch) ciahajuć rabotniki vadu: sposabam nadta dziŭnym, adstupajučy ad studni, ciahnuć viadro viaroŭkaj. Vada nalivajecca ŭ zapasny bassejn i stul raschodzicca pa ŭsim oazisie.— Moj tavaryš fatahrafuje rabotnikaŭ.—Siadźcie bližej!" — Sieli. — „Zaśmiejciesia!"— Zaśmiajalisia. —Bach! źniaŭ fatahrafiju.

A tahdy rabotniki da jaho: „Zapłacil" — „Za što? — „Zatoje, što ty nas fatahrafavaŭ."

Voś, bačym, što užo pryjšła para, kali i nehry dla biełych ludziej darma nie śmiajucca...

Jedziem praz viosku, u jakoj — ani dreŭca, ani travinki. Narod niejak tam zarablaje svaje hrošy ŭ porcie Džybuti, ci na abisynskaj čyhuncy, abo ŭ solnym promyśle na bierahu mora.

Ale tut ludziam nia mnoha treba: nia treba ni botaŭ, ni kažuchoŭ, ni šybaŭ u vokny, ni droŭ — hreć piečy. Patrebny tolki dźvie anučy: adna na hałavu — ad sonca, a druhaja na pojas (spadnica)—ad čužych vačej.

La muravanych chatynak biehajuć čornyja dzieci, jakija adnak nadta miła śmiajucca, pakazyvajučy bliskučyja biełyja zuby. A naŭkruh śmiajałasia pustynia sypučymi bledna-šerymi piaskami.

Čaho vuča vajna

Praŭdu kaža narodnaja pahavorka: „niama zła biez dabra.“ Što ŭsiałakaja vajna, nat' spraviadlivaja, źjaŭlajecca złom — kažnamu viedama. Ale, pobač adjomnych bakoŭ vajny, možam pabačyć tak-ža i dadatnija. Chto-b z nas siańnia viedaŭ-by, kab nie italjanski nastup u Afryku, što stalicaju Abisynii jošć Addis-Abeba, abo dzie znachodzicca paŭvostraŭ Karelski, port Petsamo i h. d. Dziakujučy vajnie zahranica daviedałasia, dzie była praŭdzivaja Polšč, a dzie pačynałasia Biełaruś i Ukraina. Biełaruskija emihranty pišuć da nas z Ameryki što razhrom Polščy byŭ vialikaj i karysnaj nahodaj prapahandy biełaruskaj prablemy na amerykanskim hruncie. Najvialikšyja amerykanskija štodzieńniki pieršy raz na svaich bačynach źmiaścili artykuły ab biełarusach jak asobnaj nacyi. Savieckaja presa i radjostacyja šyraka reklamavała, što Saviety złučajuć adzinakroŭnych bratoŭ Zach. i Uschod. Biełarusi ŭ adnu BSSR. Z hetaha nia vynikaje, kab dla takich metaŭ pažadać vajny. Nie. Tolki toje, što narody, jakija pajaŭlajucca na vajennaj arenie, vyklikajuć u nas šmat zainteresavańniaŭ: chto jany, adkul, jakaja ich kultura, jak žuvuć i h.d.

Z vyšuspomnienych pryčyn na hetym miescy, u karotkich słovach, paznajomimsia z Danijaj i Norvehijaj, jakija pamima svajej voli apynulisia ŭ vajennaj bury.

Danija

Iažyć na skryžavańni daroh pamiž Niamieckim i Bałtyckim moram. Abšar 43.000 km² — nasielnictva 3.900 tysiač. Danija ani prastoram, ani likam nasielnictva nia moža nas zachapić. Adnak Danija ŭ śviecie mieła nie małoje značeńnie. Danija heta baćkaŭščyna słaŭnaha Andersena—tvarca nieśmiarotnych baśniaŭ i raskazaŭ, jakija pieratłumačany na ŭsie jazyki śvietu. Danija ŭzhadavała cely čarod znamianitych pradstaŭnikoŭ cyvilizacyi i kultury. Danija słaŭnaja z arhanizacyi ziemlarobstva—žyviołahadoŭli, aśviety, vysokaj duchovaj i fizyčnaj kultury. Ziemlarobstva heta hałoŭnaja krynica haspadarčaha isnavańnia dziaržavy. U halinie ziemlarobstva pracuje $^1/_3$ častka žycharoŭ kraju, $^4/_5$ ahulnaha vyvozu składajecca z praduktaŭ ziemlarobskich. U hadoŭli rasavaje skaciny Danija zajmaje pieršaje miesca ŭ Eŭropie. Haduje 2,9 mil. štuk rasavych karoŭ, 3 mil. śviniej i 18 mil. chatnich ptušak (kurej, indykoŭ, husiej i h. d.) Masava vyvoziła zahranicu—pieravažna ŭ Anhliju—masła, syry, jajki, miasa, kanservy. Dajšła jana da hetaha dziakujučy vysokaj ziemlarobskaj aśviecie — šlacham arhanizacyi kooperatyvaŭ. U halinie aśviety Danija zajmaje pačesnaje miesca. Analfabetaŭ tam treba šukać sa śviečkaj. Šmat maje fachovych škoł: ziemlarobskich, handlovych, techničnych. Padrastajučaja moładź vučycca ŭ narodnych universytetach, jakich maje kala 60. Jazyk danski vielmi padobny da švedzkaha i norveskaha. Pačućcio pašany da čužoj ułasnaści, relihijnaje i maralnaje žyćcio hramadzian staić na vysokim uzroŭni. Najvialikšym horadam Danii źjaŭlajecca jaje stalica Kopenhaga (800 tysiač žycharoŭ).

Norvehija

abšar 323 tysiač. km² i 2.900 tys. nasielnictva. Dziaržavaj kiruje manarch i parlamant. Hraničycca sa Švecyjaj i Finlandyjaj. Zachodnija bierahi Norvehii ablivaje Paŭnočnaje mora. Najvialikšyja bahactvy kraju — heta lasy, jakija zajmajuć 25 prac. celaje pavierchni. Vyvozić svaje pradukty pieravažna ŭ Anhliju. Pavažnuju pazycyju ŭ dziaržaŭnaj haspadarcy zajmaje rybałoŭstva. U hetaj halinie pracuje kala 150 tys. ludziej. Z naturalnych bahaćciaŭ padčyrknuć vypadaje žaleznuju rudu, sierabro, nikiel, miedź. Adčuvajecca niedachop kamiennaha vuhla. Padčas suśvietnaj vajny Norvehija zachavała svaju neutralnaść. Norvehija doŭhi čas była ŭ kulturnaj zaležnaści ad Danii ŭ takoj stupieni, što na't zatraciła svaju movu. U XIX stah. nastupiła adradžeńnie ŭva ŭsich halinach žyćcia. Naviešjuju norveskuju litaraturu reprezentujuć proźviščy: Sigrid Undest (raman), Sigurd Christiansen, H. Aanrud (drama), Kristofes Uppdoh (liryka). Dramaturh Henrik Ibsen uvažajecca najvialikšym poetam Poŭnačy.

A. Kumša

Vialikaja viaśnianaja raspradaža

Z pryčyny likvidacyi škołki na Evanhelickich mohiłkach, vul. Kalinoŭskaha (M.-Pahulanka), možna nabyć pa źnižanaj canie ŭ najlepšych admienach

ahresty, parečki, maliny, laščynu, bezy, jaśmin, tuju, floksy, irysy, pivonii, kanvalii, bratki i h. d.

Daviedacca i zamović možna štodzień ad hadz. 10—13

Pylimo g-vé (Zavalnaja) 1—2 tel. 28-32

BIEŁARUSKI CENTR U LIĆVIE

u zali Biełaruskaj Dziaržaŭnaj Himnazii pry Damikanskaj vul. № 3-5 (uchod z panadvorku) ŭ niadzielu 21 krasavika ładzić 8-my NIADZIELNIK, na prahramu jakoha złožacca:

1. referat praf. St. LUBIČ-MAJEŬSKAHA na temu: **„Biełaruś i Litva pierad suśvietnaj vajnoj“.**

2. Referat d-ra J. MALECKAHA na temu: **„Zaraznyja chvaroby jak najbolšy vorah nasielnictva ŭ vajnie“.**

3. Deklamacyi vieršaŭ bieł. paetaŭ.

Uchod na Niadzielnik volny i biaspłatny.

Pačatak a hadz. 17-aj.

BIEŁARUSKAJA CHRONIKA

Biełaruskija chory pracujuć. Miašany i Žanocki chory Biełaruskaha Centru intensyŭna rychtujucca da vystupleńniaŭ u Vilenskim Radyjofonie, a taksama da vystupleńniaŭ na bolšych imprezach Biełaruskaha Centru, jakija buduć arhanizavany ŭ pieršaj pałavinie traŭnia miesiaca. Vystupleńnie Miašanaha Choru Bieł. Centru adbudziecca jašče ŭ kancy biahučaha miesiaca.

Novyja harmanizacyi praf. K. Hałkoŭskaha. Prafesar Kastanty Hałkoŭski apošnim časam zharmanizavaŭ dźvie novyja biełaruskija narodnyja pieśni: dla Žanockaha Choru: „Hej vysoka“ — zapisanaja Šyrmam u Połackim Nadźvińni — na try hałasy i „Oj biełaja biarozanka“ — na čatyry hałasy.

Biełaruskija referaty ŭ klubie „Naujoji Romuva“. Niadaŭna ŭ Vilni zarhanizavaŭsia litoŭski Klub „Naujoji Romuva“, dzie kožnuju sieradu viečaram adbyvajucca zborki, na jakich čytajucca referaty i pravodziacca dyskusii. Kiraŭnictva Klubu nadoviačy zaprasiła na prelehientaŭ i biełarusaŭ. U chutkim časie ŭ Klubie adbudziecca zborki z biełaruskimi referatami.

Vodhuki jubileju Ks. Ad. Stankieviča. Jak viedama, sioleta ŭ miesiacy studni biełaruskaje hramadzianstva Vilni adznačała Jubilej 25-ci hodździa śviatarstva i biełaruskaj nacyjanalnaj dziejnaści vydatnaha svajho dziejača, ciapierašniaha Staršyni Biełaruskaha Centru ŭ Lićvie Ks. Adama Stankieviča. Z nahody Jubileju Ks. Adam Stankievič da apošniaha času atrymlivaje pryvitalnyja piśmy i pažadańni. Nadoviačy prysłali z Rymu dla Dastojnaha Jubilara pryvitańni: Jaho Ekscelencyja Ks. Biskup Bučys — ličvin i Ks. Č. Sipovič? — biełarus.

Biełarusy ŭ Łatvii

Apracoŭvajecca biohrafija S. Połujana. Biełaruski kulturna-hramadzki dziejač u Łatvii Kastuś Jezavitaŭ pracuje nad biohrafijaj biełaruskaha piśmieńnika Siarhieja Połujana. Darečy skazać, što pavažany aŭtar adšukaŭ u Ryzie rodnuju siastru piśmieńnika i dastaŭ ad jaje čarod cikavych viestak ab bracie. Hramadzianin Jezavitaŭ starajecca dastać rukapisy tvoraŭ Połujana, asabliva z archivu „Našaj Nivy,“ i zdabyć uspaminy ab S. Połujanie ad asobaŭ, jakija asabista z hetym piśmieńnikam byli znajomyja. U spravie hetaj hr. J. Jezavitaŭ źviarnuŭsia da Biełaruskaha Centru u Lićvie, da Biełaruskaha Navukovaha T-va ŭ Vilni pamahčy adšukać patrebnyja jamu mataryjały. My z svajho boku zaklikajem biełaruskaje hramadzianstva padtrymać dobryja namiery hr. Jezavitava i słužyć jamu patrebnymi infarmacyjami i mataryjałami. Adrys hr. K. Jezavitava: Łatvija, Riga, Mežaparka, Siguldas pr. Nr. 64, dz. 1.

U kancy zaznačajem, što namieram hr. Jezavitava jošć nia tolki dać biohrafiju Siarhieja Połujana, ale aproč biohrafii źmiaścić u knizie i tvory piśmieńnika. Kniha majecca vyjści z druku sioleta. Jak užo viedama, sioleta prypadajuć 50-yja ŭhodki ad dnia naradzin i 30-ja ŭhodki ad dnia śmierci S. Połujana.

Novaja knižka. U Ryzie vyjšła nadoviačy z druku kniha Siarhieja Sacharava „Narodnaja tvorčaść Łathalskich i Iłukstanskich Biełarusaŭ.“ Vydała knihu Biełaruskaje Tavarystva ŭ Łatvii. Redahavaŭ hr. Kastuś Jezavitaŭ.

Schod i viečaryna. 21 krasavika adbudziecca ŭ Ryzie hadavy schod siabroŭ Biełaruskaha Tavarystva ŭ Łatvii, a 4 traŭnia adbudziecca viečaryna Tavarystva.

Usiakuju biełaruskuju knižku, BIEŁARUSKIJA PAŠTOŬKI hazetu najtaniej i najchutčej dastaniecie ŭ biełaruskaj

kniharni „Pahonia“

Vilnia, Zavalnaja vulica № 1. VILNIUS, Zavalinė g-vė 1.

Kryvavyja zmahańni na Poŭnačy

Viestki z Norvehii, Švecyi, Anhlii, Francyi i Niamieččyny paviedamlajuć, što vajna što-raz bolš razharajecca i što raz bolš stanovicca zaŭziataj. Asabliva zaŭziatyja bai byli za port Narvick 13 h. m., u časie jakich mienšyja niamieckija siły davali zaŭziaty i silny adpor anhlickamu fłotu, zataplajučy niekalki karabloŭ. **Anhlijcy i Francuzy ćvierdziać, što jany ŭsio-ž zabrali port Narvick, vysadzili svajo vojska i navat užo naviazali łučnaść** z norveskimi addziełami. Aprača taho, anhlijcy bombardujuć i starajucca zaniać inšyja norveskija party. Sami norvehi tak-ža mocny adpor dajuć niamieckaj armii. Vostryja bai adbyvajucca kala Oslo, Hamary i inšych mienšych miastečak, raspałožanych u 150 klm. ad stalicy. Siły norvehaŭ uzmocniła ahulnaja mabilizacyja i vialiki napłyŭ achvotnikaŭ. Karol Norvehii Haakon nie zhadziŭsia na nijakija pierahavory z Niamieččynaj i zaklikaŭ usich Norvehaŭ da abarony svabody i niezaležnaści svaje baćkaŭščyny.

Apošnija viestki z Anhlii paviedamlajuć, što anhlickaje vojska vysadžana ŭžo ŭ 6 miascovaściach Norvehii i zaniało na na ŭźbiarežžy abšar kala 300 klm.

Na mory i ŭ pavietry dalej tak-ža adbyvajucca zmahańni, u jakich hinie mnoha samalotaŭ i karabloŭ sajuźnickich i niamieckich.

Niemcy ŭsie viestki ab pieramohach Francyi i Anhlii ŭ Norvehii zapiarečvajuć i zajaŭlajuć, što niamieckaje vojska dalej umacoŭvaje svaje pazycyi ŭ Norvehii i atrymlivaje pomač z Niamieččyny pry pomačy vialikich bombavozaŭ. Z nasielnictvam norveskim Niemcy starajucca naviazać dobryja adnosiny i stvaryli novy norveski ŭrad, na čale z Kristiansen'am, katory im u hetym maje pamahać.

Italija na piaredadni vajny

Hazety zvaračvajuć uvahu na pramovu vydatnaha italjanska ha dziejača, dyr. Ansaldo, jakuju jon skazaŭ praz radyjo da italjanskaje armii. Jon miž inšym zajaviŭ, što paśla padziejaŭ z minułaha tydnia vidać jasna, što ciapier nijaki narod nia moža być izalovany, addzieleny. Vajna achoplivaje navat tych, katoryja vierać, što jany znachodziacca z boku. I mylajucca tyja italjancy, katoryja dumajuć, što Italija až da kanca kanfliktu budzie stajać z boku. Mylajucca i tyja, što pierakanany, što Italija budzie staracca, kab tolki jak najbolš zarabić. U suviazi z usimi padziejami **Italija pryhataŭlajecca i čakaje adpaviednaha mamentu, jaki miesiac tamu moh być daloka, a ciapier tak blizka, jak i nie spadziajomsia. Vajna moža pačacca ŭ najbliżejšych tydniach...**

15 h. m. italjanski flot vyjechaŭ na maneŭry.

U Rym-ža pryjechała vajskovaja niamieckaja misija, na čale katoraj staić hienerał. Misija heta raniej była ŭ Turynie.

Adnačasna „Giornale d'Italja", pišučy ab Mižziemnym mory, zajaŭlaje, što ciapier pryjšoŭ čas razhledzieć prablemu padziełu ŭpłyvaŭ na hetym mory. Prytym hazeta heta prypaminaje, što vostraŭ Korsyka, zaniaty Francyjaj, maje italjanskija tradycyi, a miesty Bizert i Tunis, jakimi vaładaje Francyja, nie źjaŭlajucca kanieśnymi dla francuskaje ekspansii. Prablemy hetyja addzialajuć Francyju ad Italii.

U mnohich miascoch Italii adbyvajucca antyanhielskija demanstracyi.

Što budzie na Bałkanach i ŭ Rumynii?

Hetymi dniami ŭ Paryžy i Londanie adbylisia važnyja narady ŭ spravie pałažeńnia na Bałkanach. Adnačasna ŭ Anhlii paŭstała specyjalnaje tavarystva, metaj jakoha jošć imknieńnie da pašyreńnia handlu Anhlii z Tureččynaj, Rumynijaj, Juhasłavijaj, Hrecyjaj, Baŭharyjaj i Madziarščynaj.

Bałkany-ž uściaž zbrojacca. Asabliva zbrojacca štoraz bolš Tureččyna i Baŭharyja. Rumynija ŭstrymała vyvaz zahranicu zboža, nafty, alivy i benzyny. Zvaročvajecca ŭvaha, što kijeŭskaja radyjostancyja vostra pačała vystupać suproć Rumynii, i što ŭ Słavacyi zhurtavanyja vialikija niamieckija vajskovyja siły. — Što budzie, ciažka zhadać... Tymčasam raka Dunaj hrazić pavodkaj i razmyćciom bierahoŭ, a heta moža papsavać kamunikacyju pa im, a mo' i plany niekatorych haspadarstvaŭ.

Sesii Sojmu

15 h. m. u Kaŭnasie začynienа była zvyčajnaja viaśnianaja sesija Sojmu. Na zakančeńnie adbyłosia zakrytaje pasiedžańnie Sojmu z učaściem siabroŭ uradu Adnačasna abvieščana, što na 19 h. m. sklikajecca nadzvyčajna Sesija dziela pryniaćcia biudžetu na 1940 hod.

Japonija cikavicca Halandzkaj Indyjaj

Padziei ŭ Skandynavii pakazvajuć, što ŭ vajennuju buru mohuć być uciahnieny i inšyja mienšyja neŭtralnyja haspadarstvy, pierad usim-ža Halandyja i Belhija. U suviazi z hetym, Japonija vyjaviła svajo vialikaje zacikaŭleńnie Halandzkaj kalonijaj u Azii — h. zv. Halandzkaj Indyjaj. Ab hetym pradstaŭnikom presy zajaviŭ ministr zahraničnych spraŭ Japonii, a halandzkamu dyplomatyčnamu pradstaŭniku — japonski premjer Aryta. Japonskija hazety pišuć, što Japonii nia ŭsio roŭna budzie, kali Indyju buduć kantralavać nia tolki halandzkija siły, ale tak-ža i siły inšych haspadarstvaŭ. Usiakija źmieny vajujučych ci neŭtralnych haspadarstvaŭ Eŭropy ŭ adnosinach da ich abšaraŭ na Dalokim Uschodzie musiać być roblenyja pry supracoŭnictvie i zhodzie Japonii.

VOKAM PA ŚVIECIE

Pramovy Chamberlain'a i Reynaud'a. 16 h. m. u anhielskim parlamencie vystupaŭ z pramovaj premjer Chamberlain, katory miž inšym zajaviŭ, što Anhlija staić na parozie pieramohi. — Adnačasna ŭ francuskim Senacie vystupaŭ z pramovaj francuski premjer Reynaud. Jon skazaŭ, što sajuźniki (Francyja i Anhlija) zaniali ŭžo stałuju darohu transpartu žaleznaje rudy iz Švecyi praz Norvehiju ŭ Niamieččynu i što zaminavali ŭžo Bałtyckaje mora ad Kłajpedy da Kattegatu.

Paśla viestku ab zaminavańni Bałtyckaha mora Niemcy zapiarečyli. U kožnym razie litoŭskija rybaki atrymali pieraściarohu nie vyjaždžać łavić ryby na Kłajpedzkija vody.

Na zachodnim francuska-niamieckim froncie zaŭvažvajecca ažyŭleńnie. Asabliva často adbyvajecca artyleryjskaja stralanina.

U Tureččynu pryjechaŭ 15 h. m. francuski hienerał Weygand. Padarož heta viažacca z francuska-anhielskimi planami na Bałkanach i na h.zv. Bliskim Uschodzie. Charakterna, što ŭ hetym časie čaść tureckaha fłotu vyjechała na mora.

Najchutčejšyja amerykanskija bombavozy dla Anhlii i Francyi. Ministerstva Vajny Złučanych Štataŭ Paŭnočnaje Ameryki pazvoliła pradavać Anhlii i Francyi najchutčejšyja novačasnyja amerykanskija bombavozy, jakija ŭ praciahu hadziny pralatajuć 680 klm.

Masavaja abłava na karaloŭ. Hazety padajuć, što ŭ Halandyi nacyjanał-sacyjalisty chacieli karalevu Vilhalminu i jaje nastupnicu Juljanu ŭkraści, spadziajučysia vyklikać hetym niespakoj u kraju. U Juhasłavii palicyja vykryła zahavor, metaj jakoha była kraža maładoha karala Piatra. Mieŭ jon być założnikam, katory hvarantavaŭ-by, što Juhasłavija nie prystupiła-b da vajny. U Norvehii pierad prychodam niamieckaha vojska mieŭ być schopleny karol Haakon i jaho syn, adnak u paru paśpieŭ jon uciačy.

Straty handlovaha anhlickaha i niamieckaha fłotu. Redaktar „Press Association" padaje, što ad pačatku vajny źnistožany 172 handlovyja niamieckija karabli ahulnaha tonnažu 667,000 ton. Pierad padziejami-ž na poŭnačy źnistožany byli 62 niamieckija karabli ahulnaha tonnažu 200,000 ton. Ciapier byccam źnistožany 92 handlovyja niamieckija karabli ahulnaha tonnažu 370,000 ton. Z Štokholmu paviedamlajuć, što Danija i Norvehija addali niekatoryja svaje karabli Francyi i Anhlii. Tonnaž hetych karabloŭ 677,000 ton.

U Italii zabaraniajuć ješci miasa. Pavodle hazetnych viestak ad 24 h. m. u Italii budzie zabaroniena ješci ŭ sieradu miasa. Ciapier tam užo niamožna ješci miasa ŭ čaćviarhi i piatnicy. Zabarona heta vyklikana vajennaj aščadnaściaj.

Życcio ŭ Vilni i Kraju

U Vilenščynie ŭžo aruć. „Laikas" padaje, što ŭ vakolicach Vilni niekatoryja ziemlaroby ŭžo vyjšli arać svaje nivy.

Pachodaŭ 1 maja nia budzie. Zhodna z litoŭskimi zakonami, 1-ha maja nie dazvalajecca na nijakija pachody i demanstracyi.

Nafta dla vioski biez ahraničeńniaŭ. Kamisar rehulacyi cenaŭ vydaŭ zahad, kab dla sialan vydavali ciapier i nadalej naftu (karasinu) biez ahraničeńniaŭ, h. zn. biaz kartačak.

Ministerstva Nutranych Spraŭ zaćvierdziła biudžet m. Vilni na sumu 28 miljonaŭ litaŭ.

Vyjechała na raboty z Vilni ŭ roznyja čaści Litvy kala 30 biezrabotnych.

Źnižku cenaŭ na abutak starajecca praviaści ŭrad rehulacyi cenaŭ u Vilni.

Dazvoleny całanočny ruch u Vilni z 22 na 23 i z 23 na 24 h. m.

Biaz propuskaŭ u Kaŭnas z Vilni i naadvarot možna jeździć ad 15 h. m. nia tolki hramadzianam, ale i čužaziemcam, katoryja majuć zahraničnyja pašparty. Ahraničeńnie prajezdaŭ abaviazvaje dalej tych, što nia majuć litoŭskich pašpartoŭ, i ŭciekačoŭ, katorym ahułam zabaroniena źmianiać miesca prabyvańnia, vyznačanaje im uładaj.

U Vilenskaj Kasie Chvorych abiaśpiečanych jošć 28,000 siabroŭ hetaje Kasy.

Učaśniki turystyčnaj kanferencyi ŭ Vilni. U Kaŭnasie anahdaj adbyłasia bałtyckaja turystyčnaja kanferencyja, u jakoj brali ŭdzieł pradstaŭniki Litvy, Łatvii i Estonii. Paśla pradstaŭniki henyja adviedali Vilniu i padziŭlali tut skarby mastactva, histaryčnyja pamiatki i pryhožaść vilenskich krajavidaŭ.

5.000 żydoŭ vyjaždžaje ŭ Palestynu. U chutkim časie vyjaždžaje z Litvy ŭ Palestynu kala 5000 żydoŭ. Rodam jany pieravažna z Polščy, u Lićvie-ž žyvuć ciapier jak uciekačy. U Palestynu pajeduć jany praz SSSR.

Invalidy—litoŭskija hramadzianie, katoryja słužyli ŭ rasiejskaj armii i byli ranieny da 16.I.1918, i dasiul nie atrymali dapamohi, mohuć ciapier staracca nanova pryznać im rentu.

Niehramadzian nia buduć lačyć biasplatna. Pa zahadu mahistratu m. Vilni, miestavyja špitali nia buduć lačyć biasplatna tych, chto nia budzie mieć litoŭskaha hramadzianstva.

Polskija ŭciekačy vyjaždžajuć. 14 h. m. vyjechaŭ z Litvy ŭ Niamieččynu pieršy transpart polskich uciekačoŭ, u skład jakoha ŭvachodzili mužčyny, žančyny i dzieci, likam kala 800 asob. Chutka vyjeduć nastupnyja transparty. Ahułam vyjaždžaje kala 4,000 polskich uciekačoŭ.

Rekordny miesiac žanimstvaŭ. U sakaviku miesiacy sioleta ŭ Vilni było 200 žanimstvaŭ, pieravažna siarod uciekačoŭ. Lik hety ŭvažajuć rekordnym.

B. miestavyja emeryty, jakija majuć litoŭskaje hramadzianstva, praŭdapadobna chutka buduć atrymlivać stałyja dapamohi. Mahčyma, što atrymajuć stałuju dapamohu i emeryty z b. „Ubezpieczalni Społecznej."

Leidėjas ir Redaktorius: ADOLFAS KLIMOVIČIUS
Vydaviec i Redaktar: ADOLF KLIMOVIČ
Telefon u drukarniu i redakcyju 28-32.
Fr. Skarynos vardo Gudų Spaustuvė, Vilnius, Pylimo g-vė 1
Biel. Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, vul. Zavalnaja 1

Valstybinė ... VILNIUS Biblioteka